

Moschos' 2. Idyl: Europa

oversat af Simon Meisling

af Thomas Heine Nielsen

Her følger endnu en genudgivelse af en af Simon Meislings oversættelser af Moschos' Idyller, hvoraf 1. Idyl, Ἐρως δραπέτης (Den bortløbne Eros) bragtes i Aigis 2009.1. Oversættelsen af 2. Idyl, Europa, er ligeledes gengivet efter: Idylliske Digte af Moschus. Udgivne, oversatte og oplyste ved S. Meisling, Dr. Phil. og Rector. Kiöbenhavn, 1824. Trykt hos Andreas Seidelin, Hof- og Universitets-Bogtrykker. Moschos' epyllion kan med fordel læses sammen med Catuls Peleus' og Thetis' bryllup (Catul 64), hvis oversættelse ved Thor Lange genudgives af David Bloch i dette nummer. Efter Meislings oversættelse følger en række kortfattede noter til støtte for en læsning af teksten i Oldtidskundskab i gymnasieskolen: Moschos' charmerende digt vil givetvis også kunne læses i forlængelse af Odysseens 6. sang. Efter noterne findes en kortfattet indledning til Moschos og til slut bringes en bibliografi.

Moschos' 2. Idyl: Europa

Cypris sendte engang til Europa en blidelig Slummer,
Da, efter Nattens tredie Deel, sig Dagningen nærmed':
Naar, som Honning, en södelig Sövn nedsynker paa Öiet,
Legemet löser sig op, vort Öie saa blideligt lukkes,
Og sig tumle i Sværm de vistindtræffende Drömme, 5
See da, sjunken i dyben Sövn, i det överste Stokværk,
Endnu en Jomfru skjær, Agenors Datter Europa
Tyktes at see to Jorderigsströg, som kjæmpede om sig,
Asiens Land, og en modvendt Part, lig Qvinder i Skabning;
Denne var klædt udi fremmed Dragt: hiin ligned' en Indfödt, 10
Og med inderlig Fryd hun favned' Europa som Datter,
Mælende, hun var af hende födt, og af hende opdragen.
Dog den anden, med voldsom Kraft i de vældige Hænder,

Drog hende villigen bort; thi Skjæbnen, hun sagde, bestemte,
Paa Skjoldrysterens Bud, at Europa blev hendes Gave. 15

Brat hun foer i sin vilde Skræk fra det herlige Leie
Med sit bankende Bryst: slig Dröm jo lignede Sandhed.
Længe hun sad fordybet og taus; thi klarligt hun skued'
Begge de Qvinder endnu at staae for de spilede Öine.
Endelig löd fra den blomstrende Möe en ængstelig Tale: 20

“Hvo tilsendte mig sligt et Syn blandt de himmelske Guder?
“Hvad betyder den selsomme Dröm, der op af mit Leie
“Jog mig, imedens jeg slumrede södt paa mit eensomme Kammer?
“Hvo var den fremmede Qvindegestalt, som jeg drömmende skued’?
“Hvor mit Hjerte af Kjærlighed slog imod hende! hvor venligt 25
“Trykked’ hun mig i sin Favn, betragtede mig som en Datter.
“Gid de Salige hist vil vende min Dröm til det bedre!”

Saa hun talte, og, ilende bort, opledte de kjære
Piger, som, lige i Alder og Stand, hun inderligt elskte:
Hvilke hun spögede med, saatit hun iled’ i Dandsen, 30
Naar hun badede sig i en Skovelvs rolige Forström,
Eller afplukked’ paa Engenes Grönt de duftende Lilljer.

Hurtigen nærmed’ de sig, og en Kurv til de ventede Blomster
Förte enhver i sin Haand. Flux iled’ de ud imod Engen,
Langs med Söen, hvor altid i Flok de pleied’ at samles, 35
Glædende sig ved de Rosers Væxt, og de brusende Bölger.
Selv Europa i Hænderne holdt en Kurv, som af Guld var,
Undringsværdig at see, et möisomt Værk af Hephaistos,
Hvilken han Libya sendte som Skjænk, da til Ennosigaios’
Leie hun gik. *Hun* skjænkede den til Telephaessa, 40
Som var udsprungen af hendes Æt: til Europa, som Ungmöe,
Bortgav Telephaessa, som Moder, den herlige Gave.
Anbragt var med en sindrig Klygt heel kosteligt Kunstværk:

Inachi Datter man saae, i Guld forfærdiget, Io,
 Endnu formet som Koe, og ikke i qvindelig Skabning. 45
 Vildsom i Hu hun iled' afsted over Bölgernes Saltvand,
 Meget en Svømmende lig: blaaklar var Vovernes Flade.
 Oven to Mennesker stod paa den stigende Spidse af Stranden
 Tæt ved hinanden, og saae paa Qvien, der vandred' paa Havet.
 Zeus man skued', der klappede blidt med de hellige Hænder 50
 Inachi Datter, som Koe, der ved syvfoldmundede Nilström
 Atter omskabtes fra hornet Koe til en ynderig Qvinde.
 Nilens rullende Ström var formet i Sölv: men i Kobber
 Qviens Gestalt: udi puren Guld afbildet man Zeus saae.
 Trindt om Rundingens Kant, der löb kredsformig om Kurven, 55
 Saaes Hermeias selv, og tæt ham hvilede udstrakt
 Argus, en Vogter snild, vel prydet med vaagende Öine:
 Og af den Myrdedes rödmende Blod sig hævede Fuglen,
 Som udfolder i Farvernes Spil sine brogede Vinger.
 Stolteligt bredte den Vingerne ud, som Snekken, der segler, 60
 Dækkende med sine Fjer den i Guld udhamrede Kurvrand.
 Slig var den kunstige Kurv for den yndige Europeaia.

Men da de vandrende kom til de blomsterudzirede Enge,
 Mored' de Piger ved Blomsterne sig, og enhver ved sin egen:
 Een Narcissen, den duftende, tog, og Een Hyacinthen: 65
 Een Violer, en Anden Serpyll, og ned imod Jorden
 Segnede mangt et Blad paa de vaarligt prydede Enge:
 Andre afplukked' de duftende Haar af den rödlige Crocus
 Under en venlig Leeg. Fyrstinden sig hæved' iblandt dem,
 Plukkende med sine Hænder den ildrödtstraalende Rose, 70
 Herlig som Aphrogeneia imellem de hulde Chariter.
 Længe hun skulde jo ei forlyste sit Hjerte ved Blomster,

Og ei længe, som Möe, beholde sit Belte uplettet.
 Thi, da Kroniden fik *hende* at see, da traf det hans Hjerte,
 Og af Cyprias Piil, der kommer, naar Ingen formoder, 75
 Rammedes han: hun ene formaar Kroniden at tvinge.
 For at betrygge sig selv for den aabrystige Here,
 Higende ene ved Svig at besnære den sorglöse Pige,
 Skjuler han sig, omdanner sin Form, og vorder en Tyr, men
 Ei som hine, der fores paa Stald; ei heller han ligner 80
 Tyren, der furer i Jord, og trækker det krummede Plougjern:
 Heller ei dem, som græsse i Flok, ei heller han ligner
 Dem, som drage i Aag den svært belæssede Lastvogn.
 Hele hans Krop var dækket med Haar, lysgule i Farve,
 Og kun i Midten man saae paa Panden en Cirkel i Sölvglands: 85
 Öine, som Himmelen blaae, udlyne de Kjærligheds Længsel.
 Krummede Horn sig hævede op jevnside af Panden,
 Lig i en halvdeelt Rand de voxende Spidser af Maanen:
 Derpaa til Engen han kom: dog, seet, forfærded' han ikke
 Pigernes Sind: de finge kun Lyst at nærme sig til ham, 90
 Samt berøre den yndige Tyr, hvis ambrosiske Aande
 Seirede over den duftende Eng endog i det Fjerne.
 Ved den yndige Möe, Europas, Födder han standsed',
 Kjærligt slikkende Pigens Hals under venlige Kjærtegn.
 Mildt hun klappede ham og strög heel sagte med Haanden 95
 Bort fra Munden det frodige Skum, og kyssede Tyren.
 See! da bröled' han inderligt södt – af phrygiske Flöiter
 Vilde man snarligen troe at höre de liflige Toner.
 Knæet han krummede flux og stirrede op mod Europa,
 Böied' saa Nakken omkring, og viste mod Ryggen den brede. 100
 See! da löd hendes Ord til de herligtlokkede Piger:
 "Elskede kommer dog hid, Jevnaldrende! at vi paa denne

“Tyr kan sætte os spögende op: den rummer os alle;
 “Thi den breder jo Ryggen ud, som var det en Snekke.
 “Han er saa mild og venlig at see; de vanlige Tyre 105
 “Ligner han ei: i hans Indre man seer der röre sig Tanker,
 “Som i et Menneskes Sjæl: han trænger alene til Mælet.”
 Saa hun talte, og satte sig op under Latter paa Ryggen.
 Men da de Övrige kom, da hævede Tyren sig hurtig
 Med sit förönskede Rov, og ilede brat imod Havet. 110
 Ængsteligt vendte hun sig, ad de kjære Veninder hun vinked’,
 Strækkende Hænderne ud; dog ikke de mægted’ at föolge.
 Som nu ved Bredden han stod, da styrted’ han ud som et Marsviin,
 Og fra Havet i talrig Flok Nereiderne opsteg,
 Der tilhobe ledsagede dem, paa Ryggen af Hvale. 115
 Selv af Havet opsteg den vældige Ryster af Jorden,
 Jevnende Bölgernes Gang, og hen over Vovernes Flade
 Förte han Broderens Tog: ja trint ham samledes alle
 Tritons Börn, hvis Boliger staae i det brusende Havdyb,
 Og istemte en Bryllupssang paa den dreiede Concha. 120
 Pigen, som hviled’ endnu paa Zeus’ dyrformede Rygbeen,
 Holdt paa Tyrens de hævede Horn med Haanden, og löfted’
 Op med den anden sit Purpurgvandt, at ikke dets Bræmme
 Skulde befugtes af voldsomt Stænk fra det graalige Havvand.
 Svulmende steeg fra Europas Hals de flaggrende Klæder 125
 Som paa Snekken et Segl, og lettete Pigen i Farten.
 Men da hun vandrede nu saa fjernt fra den elskede Hjemstavn,
 Saae ei meer den beskyllede Strand og de kneisende Bjerge,
 Intet foroven end Luft, forneden det maallöse Havdyb,
 Kasted’ hun Öiet omkring, og begyndte saalunde at mæle: 130
 “Guddomstyr, hvor förer du mig? hvo er du? hvorledes
 “Kan din vægtige Fod fremskride ad Veien, foruden

“Skræk for Bölgen? thi Voven er kun for de hurtige Skibe
 “Gangbar, medens de Tyre skye hvert Trin over Havet.
 “Hvor har du qvægende Drik? formaaer du af Havet at spise? 135
 “Est du muligt en Gud? Hvi gjöre, hvad Guder ei sömmer?
 “Ikke paa Jord gaaer Havets Delphin: ei heller paa Bölgen
 “Tyrene gaaer: kun *du* over Land, over Bölgerne svæver,
 “Uden at vædes, og under din Fart er Hoven din Aare.
 “Snart du stiger maaskee höit op i den blaanende Luftegn 140
 “Og forsöger en hurtig Flugt med de vingede Fugle.
 “Vee mig Usalige, stædt udi Nöd; min Fædrenebolig
 “Har jeg forladt, og medens jeg *her* mig holder ved Tyren,
 “Segle jeg maa paa forunderlig Viis, og vandrer alene.
 “Du, som bestyrer det graanende Hav, du, Ennosigaios, 145
 “Naaderig stande mig bi; da haaber jeg atter at skue
 “Den, som styrer min Vei, som vandrer foran mig i Havet;
 “Thi ad den bölgende Stie jeg iler vist ei uden Guder.”
 Saa hun taled’: og Svaret löd fra den hornede Oxe:
 “Rolig, min unge Möe! Frygt ei for det gabende Havsvælg. 150
 “Selv er jeg Zeus, kun i Nærhed seet jeg synes at være
 “Formet som Tyr: jeg skabes til Alt, hvad jeg önsker at være.
 “Ömhed for *dig* bevægede mig at vandre saa vide
 “Hen over Havet som Tyr. Ret snart modtager os Creta,
 “Hvor jeg opdroges som Barn, og *der* skal vi feire vort Bryllup. 155
 “Elsket af mig undfange du skal de herlige Sönnner,
 “Hvilke med Scepter i Haand skal samtlige herske paa Jorden.”
 Saa han talte, og alle hans Ord stadfæstedes. Creta
 Hævede sig, og en anden Form Zeus atter paatog sig.
 Medens de Horaer redte ham Seng, oplöste han Beltet, 160
 Og Europa, den Jomfru skjær, blev Juppiters Kone,

[Fødte Kroniden Börn, og blev en lykkelig Moder.]¹

Noter

Yderligere hjælp kan hentes i *Ordbog over det danske sprog* (ODS), der kan konsulteres on-line på denne URL: <http://ordnet.dk/ods/>, samt i Gorm Tortzen, *Antik mytologi*³. Hans Reitzels Forlag, København 2009.

1. *Cypris*: Afrodite, seksualitetens gudinde. I byen Pafos på øen Cypern (*Kypros*) lå en vigtig helligdom viet til Afrodite.
 - *blidelig Slummer*: blid søvn.
2. *Dagningen*: daggryet.
5. *vistindtræffende*: der altid viser sig at være sande. Drømme der meldte sig kort før daggry betragtedes som en art varsler.
6. *Stokværk*: etage.
7. *skjær*: uskyldig; pur; ren.
 - *Agenor*: Europas fader var konge i Tyros i Fønikien (i Mellemøsten).
8. *Tyktes at see*: syntes, at hun så.
 - *Jorderigsströg*: kontinenter (nemlig Asien og Europa). Hvad Europa ser, er to personifikationer af kontinenterne i form af kvindeskikkelser. Moschos er omhyggelig med ikke at bruge navnet 'Europa' om den 'modvendte Part', der jo endnu ikke hed Europa.

1. Meisling markerer ved kantet parentes vers 162 (= v. 166 i nyere udgaver) som uægte, men det betragtes nu overvejende som ægte: Bühler 1960: 201-4; Hopkinson 1988: 214-15. Den tekst, Meisling oversætter, har blot 162 vers, mens moderne tekstudgaver har 166. Det skyldes, at Meislings tekst udelader nyere udgavers vv. 114-17, der er faldet ud i en række MSS "propter homoeoteleuton", i.e. som et resultat af *homoioteleuton*, altså dette at to vers slutter med samme ordlyd (cf. v. 113: ἀκτάων δ' ἐπιβὰς πρόσω θέεν ἠύτε δελφίς & v. 117: γηθόσυνος δ' ὑπὲρ οἶδμα κυβίστεε βυσσόθε δελφίς). De fire udeladte vers lyder således:

114 χηλαῖς ἀβρεκτοῖσιν ἐπ' εὐρέα κύματα βαίνων.
115 ἢ δὲ τότ' ἐρχομένοιο γαληνιάασκε θάλασσα,
116 κήτεια δ' ἀμφὶς ἄταλλε Διὸς προπάροιθε ποδοῖν,
117 γηθόσυνος δ' ὑπὲρ οἶδμα κυβίστεε βυσσόθε δελφίς.

De lyder således i oversættelse til danske hexametre ved Mogens Herman Hansen:

114 Bredeste bølger betrådte hans kløve, der skyede vandet.
115 Havblikket bredte sig hastigt, hvor guden drog frem på sin vandring,
116 Vældige hvaler sprang i en dans omkring Zeus for hans fødder,
117 Og fra sit dyb en delfin hopped glad over svulmende søer.

Der er i øvrigt en længere række (mindre) forskelle mellem Meislings tekst og moderne udgaver. Et omhyggeligt app. crit. findes hos Bühler 1960.

10. *hiin*: demonstrativt pronomen (påpegende stedord); om noget lige omtalt; i tilfælde, hvor der er omtalt to ting, om den førstnævnte af disse (ODS): den(ne).
12. *Mælende*: idet hun sagde.
14. *villigen*: frivillig (uden at hun gjorde modstand).
15. *Skjoldrysteren*: Zeus, den øverste gud, gift med sin søster Hera.
16. *herlige*: behagelige.
19. *spilede*: opspilede; åbne på vid gab (som udtryk for forundring).
21. *Hvo*: hvem.
28. *opledte*: fandt.
30. *iled' i Dandsen*: dansede.
31. *Forström*: strømmende kilde.
33. *Hurtigen*: hurtigt.
34. *Förte*: bar.
38. *Undringsværdig*: beundringsværdig, forunderlig.
- *möisomt*: som det har kostet møje og besvær at fremstille.
 - *Hephaistos*: smedeguden, søn af Zeus' hustru Hera. I *Iliadens* 18. sang beskrives Hephaistos' værksted omhyggeligt, og der gives en detaljeret beskrivelse af et sæt våben, særligt et prægtigt skjold, Hephaistos dér smeder til helten Achilleus. En sådan omhyggelig beskrivelse af et stykke kunsthåndværk eller et billede kaldes en *ekfrase*. Kim Larsens sang "1910" er et moderne dansk eksempel på en ekfrase, idet sangen giver en indlevet beskrivelse af et gammelt litografi.
39. *Libya*: grækerne kaldte Afrika for 'Libyen'. Den Libya, der her omtales, er dette kontinents såkaldte eponyme heroine, altså den kvindelige mytologiske skikkelse, der gav landet sit navn, ligesom Europa gav navn til det kontinent, vi bebor.
- *Skjænk*: gave.
 - *Ennosigaios*: Poseidon, havets gud, broder til Zeus. Ordet betyder 'Jordrysteren'; Poseidon mentes at være ansvarlig for jordskælv.
40. *Telephaessa*: Europas moder.
41. *Æt*: slægt.
43. *Klygt*: kløgt.
44. *Inachi Datter*: "Inachi" er en latinsk genitiv (ejefald) og "Inachi Datter" betyder altså "Inachos' datter" = Io. Inachos var en flodgud og altså Ios fader. Io selv tjente som Heras præstinde ved det store tempel for gudinden nær byen Argos på det nordøstlige Peloponnes. Zeus blev forelsket i Io og forførte hende. Hera greb dem imidlertid på fersk gerning, men Zeus forvandlede Io til en hvid ko og nægtede, at han havde haft noget med hende at gøre. Hera vidste dog godt, hvad der var foregået, og forlangte at få den hvide ko, som hun så satte sin søn Argos (=Argus i vers 57), der havde adskillige øjne (hos Ovid hundrede!), til at bevogte. Zeus svarede igen ved at lade sin søn Hermes (vers 56) dræbe Argos. I vrede sendte Hera en kobremse efter den hvide ko, der flygtede og kom viden om i verden. Til sidst kom

koen til Ægypten, hvor Io fik sin menneskeskikkelse igen. I denne myte er der altså to ting, der også optræder i fortællingen om Europa: Zeus' forelskelse og en forvandling til et stykke kvæg. Et andet lighedspunkt er, at Io ligesom Europa gav sit navn til et stykke land: Ionien i det, der i dag er Tyrkiet, og hvor der i antikken lå adskillige græske bystater. Endelig var Io en af Europas formødre.

- *Io*: Se foregående note.
- 46. *Vildsom i Hu*: ude af ligevægt, fortvivlet.
- 47. *Vovernes*: bølgernes.
- 48. *stigende Spidse*: en klippe, der rejser sig op af havet, og på hvis top to mænd står og betragter Io.
- 51. *syvfoldmunde Nilstrøm*: floden Nilen, som har syv udmundinger.
- 56. *Hermeias*: en biform til Hermes. Hermes var søn af Zeus.
- 57. *Argus*: se noten til vers 44.
- 58. *Fuglen*: en påfugl. Hera gjorde en påfugl af den døde Argos, en myte der sikkert er baseret på en lighed mellem påfuglens hale, der synes at have mange øjne, og Argos, der også havde mange øjne. En yderligere raffineret detalje her er den, at man i antikken også mente, at påfuglens hale kunne lignedes ved en blomstereng – det sted, Moschos' fortælling foregår.
- 60. *Stolteligt*: stolt.
- *Snekken*: skibet.
- 62. *Europeia*: en biform til Europa.
- 63. *blomsterudzirede*: udsmykket med blomster. Korngudinden Demeters datter, Persefone, blev bortført fra en blomstersmykket eng af dødsguden Hades, Zeus' broder; herom fortælles i den homeriske *Hymne til Demeter*. Ved at lade Europa plukke blomster på en eng lægger Moschos op til, at også hun skal blive bortført.
- 65. *Narcissen*: en *narcis*, en blomst, som der var flere arter af; på dansk bruges ordet om planter af slægten *Narcissus L.*, især om paaske- og pinselilje (ODS).
- 66. *Serpyll*: timian.
- 67. *vaarligt prydede Enge*: forårsenge.
- 70. *Rose*: rosen var for grækerne blomsternes dronning og et kærlighedssymbol. Ved at lade Europa vælge rosen lægger Moschos en erotisk undertone ind i sit digt (se også næste note).
- 71. *Aphrogeneia*: Afrodite, den erotiske trangs gudinde; det græske ord *aphrogeneia* betyder 'skumfødt', og Afrodite blev skabt af det skum, der flød fra Uranos' manddom, som hans søn Kronos afskar og kastede i havet, da han styrtede sin fader fra gudernes trone og selv overtog magten. – Moschos sammenligner altså her Europas fremtoning med kærlighedsgudindens. I *Odysseens* 6. sang (vers 102-9) sammenlignes den kyske prinsesse Nausikaa med den ligeledes kyske gudinde Artemis; Moschos har givet haft denne berømte sammenligning i tankerne, men ved at vælge Afrodite frem for Artemis lægger han en stærkt erotisk undertone ind i sit digt.
- *hulde*: egt. 'nådig' eller 'hengiven', men her snarere 'yndig' eller 'skøn' (se ODS).

- *Chariter*: tre døtre af den højeste gud Zeus, gudinder for vidunderlige ting som fx charme, ynde og skønhed, hvilket også fremgår af deres navne Aglaia (Glans), Eufrosyne (Glæde) og Thalia (Blomstring). De har ingen selvstændig mytologi, men færdes sammen med kærlighedsgudinden Afrodite, ved hvis fødsel de var til stede; de er også tæt forbundet med blomster, særligt roser. I hellenistisk tid (323-31 f.Kr.) skabte en billedhugger en berømt og populær skulpturgruppe, der viste de tre chariter nøgne, et motiv som nyklassicistiske billedhuggere som Antonia Canova og Bertel Thorvaldsen også har fremstillet i berømte grupper. Chariterne kaldes også 'gratierne'.
- 73. *beholde sit Belte uplettet*: vedblive at være jomfru, uberørt af en mand.
- 74. *Kroniden*: Zeus, hvis fader var Kronos (Kronide = søn af Kronos).
- 75. *Cyprias Pii*: Afrodites pil (se note til vers 1). Når et menneske ramtes af erotisk trang, mente man det skyldtes, at vedkommende var blevet ramt af en pil afskudt af Afrodite eller hendes søn Eros (hvis navn betyder 'Lyst' eller 'Elskov' og hvorfra vi har fået ord som erotik, erotisk o.s.v). Kun Afrodite kunne få magt over Zeus, gudernes konge, der ofte lå under for sine drifter.
- 77. *betrygge sig selv for*: sikre sig selv mod.
- *aabryotige*: skinsyge (ODS), jaloux.
- *Here*: Zeus' søster og hustru, på moderne dansk oftest kaldet Hera.
- 78. *Higende*: stræbende efter.
- *ved Svig*: ved hjælp af list.
- 79. *vorder*: bliver.
- 80. *fores*: fodres.
- 81. *furter*: pløjer.
- 83. *svært belæssede*: tungt lastet.
- 86. *udlyne*: skød ud, som var det lyn.
- 87. *jevnsides af*: ved.
- 89. *seet*: da han var blevet set.
- 90. *finge*: fik.
- 91. *ambrosiske*: grækerne mente, at guderne spiste *ambrosia* og drak *nektar*, og at det var denne menu, der gjorde dem udødelige. Hvad der her siges er altså, at Zeus' ånde duftede af gudernes spise, hvilket vil sige ganske dejligt. I 1800-tallets dansk brugtes ordet 'ambrosisk' i betydningen 'guddommelig' (ODS).
- 96. *frodige*: tykke.
- 97. *phrygiske Flöiter*: fløjten var efter græsk opfattelse opfundet i Phrygien (i det nuværende Tyrkiet); phrygerne var i øvrigt ikke grækere.
- 101. *herligtlokkede*: med hår der falder i smukke lokker.
- 102. *kommer*: kom.
- 104. *Snekke*: skib.
- 107. *trænger ... til*: mangler.
- *Mælet*: talens brug.

110. *forönskede*: ønskede, planlagte.
114. *Nereider*: døtre af Nereus, en gammel havgud.
116. *den vældige Ryster af Jorden*: havguden Poseidon, der også mentes at være ansvarlig for jordskælv. Han var broder til Zeus.
117. *Jevnende Bølgerne Gang*: dæmpende bølgerne.
118. *trint*: rundt om.
119. *Triton*: i den græske tradition en havmand med fiskehale; i hellenistisk og romersk kunst, fx mosaikker, optræder Triton ofte sammen med nereider og søheste, som her hos Moschos.
120. *den dreiede Concha*: (et musikinstrument af en) konkylie. Et konkyliehorn forbindes ofte med Triton.
123. *sit Purpurgvandt*: sin purpurrøde dragt, sin purpurrøde kjole. Meislings *purpur*- gengiver det græske ord *porphyreos*. Den purpurrøde farve blev fremstillet af havsnegle, særligt i Fønikien, som var Europas hjemland og ifølge traditionen det sted, farvestoffet blev opfundet; på græsk betyder *phoinix* 'purpurfarve' og Fønikien er altså opkaldt efter farven.
- *Bræmme*: kant af et klædningsstykke, bort.
124. *befugtes*: bliver fugtig, bliver våd.
125. *Svulmende*: fordi dragten pustedes op af vinden.
126. *Segl*: sejl.
127. *vandrede*: befandt sig.
128. *beskyllede Strand*: kysten, hvor bølgerne slår ind.
- *kneisende Bjerge*: bjerge, der rager imponerende op; storslåede bjerge.
129. *maallöse*: uendelige (uden mål = der ikke kan måles).
130. *mæle*: tale.
131. *Guddomstyr*: de lærde diskuterer, præcis hvad det græske ord *theotauros* (θεόταυρος), som 'Guddomstyr' er Meislings oversættelse af, betyder. Som det danske ord er det græske en sammensætning af ordene for 'gud(dom)' (*theos*) og 'tyr' (*tauros*).
133. *Voven*: bølgen, d.v.s. havet.
134. *skye*: undgår.
135. *qvægende*: vederkvægende, forfriskende.
136. *Est*: 2. person singularis (ental) præsens (nutid) af verbet (udsagnsordet) *være*, d.v.s. 'er du'.
- *sömmer*: passer sig for.
140. *blaanende Luftegn*: den blå himmel.
142. *stædt udi Nöd*: nødstedt.
145. *Ennosigaios*: Poseidon, havets gud og broder til Zeus. Ordet betyder 'Jordrysteren'; Poseidon mentes at være ansvarlig for jordskælv.
146. *Naaderig stande mig bi*: bistå mig nådigt.
150. *gabende Havsvælg*: det dybe hav.

153. *vandre saa vidt*: tilbagelægge så stor en afstand, gøre så lang en rejse.
155. *feire vort Bryllup*: der tænkes ikke på et bryllup i traditionel forstand, men på at Zeus ønsker at have samleje med Europa.
156. *de herlige Sønner*: nemlig Minos, Rhadamanthys og Sarpedon, om hvem se Tortzen, *Antik mytologi*, 307, om Minos: "Konge i Knossos på Kreta. De græske historikere Herodot og Thukydid omtaler ham som en halvt mytisk konge, der levede før Den trojanske Krig, og regner ham for den første hersker, *thalassokrat*, over Ægæerhavet; i de athenske sagn bliver kun Theseus hans overmand. Ligesom broderen Rhadamanthys var Minos berømmet for sin gode lovgivning, og flere vasemalerier viser brødrene som dommere over de døde i Hades"; 325, om Rhadamanthys: "... en konge og lovgiver på Kreta, søn af Zeus, bror til Minos og Sarpedon. Rhadamanthys var indbegrebet af retfærdighed og blev efter sin død dommer i Elysion eller i Hades sammen med Minos og Aiakos. Måske forestillede man sig oprindeligt, at dommerne afgjorde stridigheder mellem de døde, men fra o. 500 f.Kr. blev det opfattelsen, at de sidder til doms over den dødes levned"; Sarpedon blev dræbt af Patroklos under Den trojanske Krig.
160. *Horaer*: personifikationer af årstiderne, tænkt som tre unge piger. De har dog også lighedspunkter med de tre chariter/gratier (se noten til vers 71).
- *oplöste han Beltet*: d.v.s. Zeus klædte Europa af. Se også vers 73 med tilhørende note.
161. *skjær*: uplettet; uskyldig; pur; ren.
- *Juppiter*: det romerske navn for Zeus, den højeste gud.

Moschos' *Europa*

Blandt visse specialister i hellenistisk digtning nyder Moschos et ikke ringe ry,² men i øvrigt hører han til de digtere, den traditionelle litteraturhistorie ofte behandler som en noget bleg og blodfattig aftapning af en stor forgænger, i Moschos' tilfælde Theokrit. I sin vist nok stadig ret udbredte *A Handbook of Greek Literature. From Homer to the Age of Lucian* omtaler H.J. Rose kort Moschos blandt Theokrits efterlignere, med disse ikke alt for overstrømmende ord:

“Moschos [...], according to a notice in Suidas, was a Syracusan and an acquaintance of Aristarchos, presumably the great Homeric critic. If so, he must have flourished about 150 B.C. The poems attributed to him do not rise above prettiness at best. There is an epyllion, *Europa*, the central incident being the carrying off of Europê by Zeus disguised as a bull. Another, but rather poorer performance in the same vein is a dialogue between Megara and Alkmene, the wife and mother of Herakles, on the sorrows they and he have endured and a boding dream which seems to portend evil to him and his brother Iphikles. There are also some short poems, some of them mere fragments preserved to us by Stobaios, on various subjects.”³

A. Lesky behandler Moschos under Theokrits ‘Nachfolge’ og deler i nogen grad Roses manglende begejstring, skønt visse passager dog høster en vis anerkendelse:

“In jener hellenistischen Technik, deren Vollendung in Catulls Gedicht von der *Hochzeit des Peleus und der Thetis* erreicht ist, legt Moschos die Beschreibung des goldene Körbchens der Europa und seines figürlichen Schmuckes ein. In den für einen Hellenisten schlichten Versen spricht sich kein bedeutender Dichter aus. Aber wie den Zeustier, der mit seiner Beute über das Meer schwimmt, dessen natürlichen und mytische Bewohner begleiten, wie sie die hochzeitliche Fahrt in einem Trionfo del mare feiern, das ist wirklich hübsch. Dasselbe darf man von dem ersten Stücke jener drei *Bukolika* sagen, die uns Stobaios erhalten hat. Das Locken der heiteren See und dann wieder die Geborgenheit auf dem Lande, wenn Stürme toben, das ist aus jenem intimen Naturempfinden heraus gestaltet, für das der Hellenismus neue Töne gefunden hat. Nicht übel ist auch nicht der poetische Steckbrief, mit dem Aphrodite nach dem *Ausreißer Eros* (Ἔρως δραπέτης) sucht.”⁴

Moschos' bedst kendte værk er uden tvivl *Europa*, men selv dette digt kendes vel fortrinsvis som et af litteraturhistoriens standardeksempler på et græsk *epyllion* ('lille epos').⁵ R. Rutherford, som ellers udviser en kende mere begejstring for Moschos end sine kritiske forgængere, nævner alligevel blot *Europa* som en repræsentant for sin genre, der opstod i hellenistisk tid:

2. Se fx artiklen ved Alan H. Griffiths i *OCD*³; se også fx Crump 1931: 70-1.

3. Rose 1950⁴: 334-35.

4. Lesky 1971³: 816.

5. “Ἐπύλλιον” is passable Greek for ‘little epic’, but does not seem to have been used in this technical sense by any ancient” (Rose 1950⁴: 321 n. 19).

“Epic was always long, but it was possible to tell shorter tales in hexameters and using many of the customary devices of epic style. Moderns use the term ‘epyllion’ or ‘mini-epic’ to describe a group of poems, not all surviving, of which the best known is Catullus’ *Peleus and Thetis*, a work of 400-odd lines. The form seems to have originated in Hellenistic times: Moschus’ *Europa*, a short but delightful work, survives from that period, as do fragments of Callimachus’ *Hecale*. Though myth provided the material, the emphasis was often significantly different from that of full-scale epic: more emphasis on personal emotions, and especially on the erotic; sometimes greater interest in rural life or unheroic activities; always intense refinement of style and exquisite composition. Narrative technique was often boldly unconventional, avoiding the apparent core of the tale: thus Callimachus seems to have made Theseus’ visit to the humble home of an old countrywoman Hecale the main focus of his epyllion (he stayed there en route to kill the Marathonian bull). Homely detail and personal reminiscence were more prominent than heroic action. This example and others show that epyllion is almost epic turned inside out. Moschus’ poem lingers on Europa’s dream, her visit to the seaside, her games with her maidens: the model is the Princess Nausicaa in book 6 of the *Odyssey*, but what was a brief episode in Homer’s massive epic becomes the main focus in Moschus.”⁶

Europa er et fint eksempel på epylliets “exquisite composition”. Strukturen beskrives kort af Hopkinson:

“Unlike a picture, the poem has temporal progression: it relates the metamorphosis of Europa from virgin (7 ἔτι παρθένος) to mother (166 μήτηρ), from mortal girl to continental eponym. Four tableaux make up the story: Europa in bed, in the meadow, crossing the sea, canonized as mother. But in addition to this temporal progression the poem is constructed with the same harmony and symmetry which characterize the basket itself, ostensibly a ‘real’ work of art: (1) The poem is framed by prophecy: Europa’s prophetic dream is complemented by Zeus’s forecast of her future at the close. (2) Within the prophecy-frame stand two speeches of Europa (21-7, 135-52), enclosing the main part of the narrative. Both consist of questions and exclamations expressive of naive wonderment, and both end with a prayer beginning ἀλλά ... (27, 149-52). (3) Within this inner frame are two set-piece descriptions, of the basket (37-62) and of Europa crossing the sea on the Zeus-bull (115-30). The latter is directly inspired by contemporary art; the former purports to reproduce in words a real work of art. (4) In addition to this formal symmetry the lengthy ecpheg of Europa’s basket stands in counterpoint to the main narrative by retailing the parallel story of Io, ancestress of Europa: in both stories love is the motive for a bovine transformation of beloved (Io) or lover (Zeus); Io crosses the sea from Europe to Asia, Europa from Asia (Phoenicia) to Europe; both stories end with a return to human form; and both are implicitly aetiological.”⁷

6. Rutherford 2005: 33.

7. Hopkinson 1988: 202.

Skematisk opstillet ser det således ud (Schmiel 1981: Fig. 1):

	A ¹	1–20	Europa's dream (20)	{	1–5 Introduction (5)
					6–15 Dream (10)
					16–20 Europa awakes (5)
	B ¹	21–27	Europa expresses her fears (7)		
	C ¹	28–36	Europa and the girls go to pick flowers (9)		
	CX	37–62	Europa's basket (description) (26)	{	37–43 Origin of basket (7)
					44–54 Story of Io (11)
					55–62 Hermes, Argos, origin of bird (8)
	C ²	63–71	Europa and the girls pick flowers (9)		
D	72–100	Zeus and Europa fall in love (29)		{	D ¹ 72–79 Z loves E, becomes bull (8)
					DX 80–88 Bull (description) (5)
					D ² 89–100 Europa loves bull (12)
	E ¹	101–7	Europa tells girls not to fear (7)		
	EX	108–34	Bull takes Europa away (description) (27)	{	108–14 Europa on bull (7)
					115–24 Sea cortège (10)
					125–34 Europa on bull (10)
	E ²	135–52	Europa speaks to bull (18)	{	135–45 Europa questions bull (11)
					146–52 Europa expresses regrets (7)
	B ²	153–61	Bull tells Europa not to fear (9)		
	A ²	162–66	Denouement (5)		

Forfinet kompositorisk elegance er altså et grundlæggende træk ved Moschos' *Europa*, og det samme er en leg med, først og fremmest, kanoniserede episke tekster, med episk stil og med episke standardelementer: Alt sammen er en integreret del af Moschos' stil og teknik. I visse passager udføres legen med stor virtuositet, særligt i ekfrasen af udsmykningen på Europas kurv (43–62), et kosteligt stykke, der på traditionel episk vis har en forhistorie, der gøres omhyggeligt rede for (39–42). Kurvens billedmotiv, Ios historie, har en åbenlys tematisk parallelitet med Europas historie,⁸ som den altså præfigurerer.

8. Williams 1981: 470. cf. Hopkinson 1988: *ad* 39–42: "... Europa's basket belonged to her grandmother Libye, who was raped by a god and gave her name to Libya; and it depicted the rape by a god of *her* grandmother Io, eponym of Ionia. Europa inherits not only the basket, but also the experiences depicted on it." Se også Harrison 2001: 84.

Ud over det oplagte intertekstuelle forhold til *Odysseens* 6. sang, som adskillige kommentatorer har peget på,⁹ har Moschos givet, som fremhævet af A. Faulkner, haft den store homeriske *Hymne til Aphrodite* i tankerne i adskillige passager. Faulkner (2008: 51) peger på følgende adaptationer af hymnen i *Europa*:

“The most extensive parallels are found in Moschus’ *Europa*, a fact which has been overlooked by previous commentators. It is very probable that he was drawing upon *Aphe.* for his erotic tale:

2. Κύπριδος, ἥ τε θεοῖσιν ἐπὶ γλυκὺν ἕμερον ὦρσε ~ *Eur.* 76 Κύπριδος, ἥ μούνη δύναται καὶ Ζήνα δαμάσσαι and 1 Εὐρώπη ποτὲ Κύπρις ἐπὶ γλυκὺν ἦκεν ὄνειρον.

38. καὶ τε τοῦ εὐτε θέλοι πυκινὰς φρένας ἐξαπαφούσα ~ *Eur.* 78 παρθενικῆς τ' ἐθέλων ἀταλὸν νόον ἐξαπατήσαι.

81. στή δ' αὐτοῦ προπάροιθε ~ *Eur.* 93 [Ζεὺς] στή δὲ ποδῶν προπάροιθεν ἀμύμονος Εὐρωπείης (although cf. *Il.* 14.297).¹⁰

156. ἔρπε μεταστρεφθεῖσα [ἐς λέχος] ~ *Eur.* 111 ἥ δὲ μεταστρεφθεῖσα φίλας καλέεσκεν εταίρας.”

Adaptationer af den homeriske *Hymne til Demeter* er også at spore hos Moschos, først og fremmest i blomster-katalogen:

“The flower-catalogue (*Europa* 63ff) is similar to that of *Dem.* 6ff, 425ff, and although both might derive from an earlier epic version of the Rape of Europa, there is no doubt that Moschus had the *Hymn* in mind” (Richardson 1974: 71).¹¹

9. Schmiel 1981: 266 n. 14 peger på følgende paralleller mellem *Od.* 6 og *Eur.*: *Od.* 6.23> *Eur.* 29; *Od.* 6.33> *Eur.* 72-73; *Od.* 6.41>*Eur.* 28; *Od.* 6.65>*Eur.* 30; *Od.* 6.76> *Eur.* 37; *Od.* 6.85> *Eur.* 63; *Od.* 6.92> *Eur.* 69; *Od.* 6.107-9> *Eur.* 69-71; *Od.* 6.138> *Eur.* 89-90; *Od.* 6.141> *Eur.* 93; *Od.* 6.155-56> *Eur.* 72; *Od.* 6.187> *Eur.* 106-7; *Od.* 6.150> *Eur.* 140; *Od.* 6.198> *Eur.* 101.

10. THN: Hom. *Il.* 14.297: στή δ' αὐτῆς προπάροιθεν ἔπος τ' ἔφατ' ἕκ τ' ὀνόμαζεν

11. Det hesiodiske digt *Kvindekatalogen* fortalte Europas historie og indeholdt en skildring af blomsterplukning på en eng (Hes. fr. 140-41 (MW)). Blomster-katalogen lyder således hos Moschos (*Europa* 63-71): Αἰ δ' ἐπεὶ οὖν λειμώνας ἐς ἀνθεμόεντας ἵκανον, / ἄλλη ἐπ' ἀλλοίοισι τότ' ἄνθεσι θυμὸν ἕτερπον. / τῶν ἦ μὲν νάρκισσον εὐπνοον, ἦ δ' ὑάκινθον, / ἦ δ' ἴον, ἦ δ' ἔρπυλλον ἀπαίνυτο· πολλὰ δ' ἔραζε / λειμώνων ἑαροτρεφῆων θαλέθεσκε πέτηλα. / αἰ δ' αὖτε ξανθοῖο κρόκου θυόεσαν ἕθειραν / δρέπτον ἐριδμαίνουσαι· ἀτὰρ μέσσησιν ἄνασσα / ἀγλαίην πυρσοῖο ῥόδου χεῖρεσσι λέγουσα / οἶά περ ἐν Χαρίτεσσι διέπρεπεν Ἀφρογένεια. De imitere rede passager i *Demeterhymnen* lyder således: ἀνθεὰ τ' αἰνυμένην ῥόδα καὶ κρόκον ἠδ' ἴα καλὰ / λειμών' ἀμ μαλακὸν καὶ ἀγαλλίδας ἠδ' ὑάκινθον / νάρκισσόν θ', ὃν φῦσε δόλον καλυκώπιδι κούρη / Γαῖα Διὸς βουλήσιν χαρίζομένη πολυδέκτη / θαυμαστὸν γανόωντα, σέβας τότε πᾶσιν ιδέσθαι (6-10); παίζομεν ἠδ' ἄνθεα δρέπομεν χεῖρεσσι· ἐρόεντα, / μίγδα κρόκον τ' ἀγανὸν καὶ ἀγαλλίδας ἠδ' ὑάκινθον / καὶ ῥοδέας κάλυκας καὶ λείρια, θαῦμα ιδέσθαι, / νάρκισσόν θ' ὃν ἔφυσ' ὥς περ κρόκον εὐρέϊα χθῶν (425-28). Richardson peger endvidere på følgende paralleller mellem Moschos og hymnen (1974: 71 n. 2): *Eur.* 16-6<*Dem.* 285, 203; *Eur.* 18<*Dem.* 198, 282; *Eur.* 126ff<*Dem.* 176; *Eur.* 127<*Dem.* 131.

Apollonios Rhodios imiteres også,¹² og en del af den antikke læsers fornøjelse ved *Europa* var naturligvis at identificere den slags forbindelser til store episke forlæg, som moderne læsere må finde frem til ved hjælp af lærde kommentarer.

En egentlig didaktisk dagsorden i hesiodisk forstand har Moschos næppe haft: “*Europé* est un joli conte bleu tiré de la mythologie. L’auteur n’y laisse voir aucune intention didactique” (Legrand 1953: 141; cf. Campbell 1991: 8). Hensigten synes snarere at være på underfundig og lettere humoristisk vis at skildre det erotiske instinkts (*Κύπρις* omtales i digtets første vers!) opdukken¹³ hos en ung og en anelse rebelsk kvinde, der ikke helt forstår hvad der sker med hende, samt hendes forvandling til voksen kvinde og moder, som påpeget af såvel Schmiel 1981 som Gutzwiller 1981: 63-73 og Campbell 1991: 2, 7.

Der findes hele tre nyere kommentarer til *Europa*: Bühler 1960; Hopkinson 1988; og Campbell 1991. En omfangsrig Moschos-bibliografi findes på denne URL: <http://132.229.7.185/letteren/opleiding/klassieketalen/index.php3?c=142>.

-
12. Hopkinson (1988) peger på følgende passager i *Europa* som inspireret af *Argonautica*: *Eur.* 2<*Arg.* 3.1340; *Eur.* 9<*Arg.* 4.1189; *Eur.* 18<*Arg.* 3.521; *Eur.* 20<3.635; *Eur.* 31<*Arg.* 3.67; *Eur.* 35<*Arg.* 1.655; *Eur.* 43<*Arg.* 1.729; *Eur.* 48<*Arg.* 1.178; *Eur.* 72<*Arg.* 3.1133-34; *Eur.* 74<*Arg.* 3.471; *Eur.* 101<*Arg.* 1.742, 3.1168; *Eur.* 146<*Arg.* 1.253.
 13. På dette punkt er Moschos tidstypisk, cf. Gutzwiller 2007: 80, der kalder “a girl’s erotic awakening” for “a quintessentially Hellenistic subject”. Jeg takker David Bloch, Adam Schwartz, Bent Christensen, Sten Ebbesen, Mogens Herman Hansen og Adam Bülow-Jacobsen for god hjælp.

Referencer

- Bühler, W. 1960. *Die Europa des Moschos. Text, Übersetzung und Kommentar*. Hermes Einzelschriften 13. Franz Steiner Verlag (Wiesbaden).
- Campbell, M. 1991. *Moschus, Europa*. Edited with Introduction and Commentary. Georg Olms AG (Hildesheim).
- Crump, M.M. 1931. *The Epyllion from Theocritus to Ovid*. Fotografisk genoptryk 1997 i Bristol Classical Paperbacks.
- Faulkner, A. 2008. *The Homeric Hymn to Aphrodite. Introduction, Text, and Commentary*. Oxford Classical Monographs. Oxford University Press, Oxford.
- Gutzwiller, K.J. 1981. *Studies in the Hellenistic Epyllion*. Verlag Anton Hain (Königstein/Th.).
- Gutzwiller, K.J. 2007. *A Guide to Hellenistic Literature*. Blackwell Publishing (London).
- Harrison, S. 2001. "Picturing the Future: The Proleptic Ekphrasis from Homer to Vergil," i S. Harrison (ed.), *Texts, Ideas, and the Classics. Scholarship, Theory, and Classical Literature*. Oxford University Press (Oxford) 70-92.
- Hopkinson, N. 1988. *A Hellenistic Anthology*. Cambridge Greek and Latin Classics. Cambridge University Press (Cambridge).
- Legrand, Ph.E. 1953. *Bucoliques Grecs. II. Pseudo-Théocrite. Moschos. Bion. Divers*. Les Belles Lettres (Paris).
- Lesky, A. 1971³. *Geschichte der griechischen Litteratur*. Francke Verlag, Bern & München.
- Richardson, N.J. 1974. *The Homeric Hymn to Demeter*. Oxford University Press, Oxford.
- Rose, H.J. 1950⁴. *A Handbook of Greek Literature. From Homer to the Age of Lucian*. Reprint of the 1950 Methuen & Co. Ltd. edition. Bolchazy Carducci Publishers, Inc. Wauconda, 1996.
- Rutherford, R. 2005. *Classical Literature. A Concise History*. Blackwell Introductions to the Classical World. Blackwell Publishing, Oxford.
- Schmiel, R. 1981. "Moschus's Europa," *Classical Philology* 76: 63-73.
- Williams, G.W. 1981. "Die große Dichtung der augusteischen Zeit," i *Propyläen Geschichte der Literatur. 1. Die Welt der Antike. 1200 v.Chr. – 600 n.Chr.* Propyläen Verlag Berlin (Berlin) 464-84.